

TYPIZACJA PRZESTĘPSTW

mgr Monika Czechowska

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UWr

USTAWOWE ZNAMIONA

- Z punktu widzenia kwalifikacji prawnej czynu podstawowe znaczenie ma ustalenie zrealizowania przez sprawcę stanu objętego ustawowymi znamionami czynu zabronionego
- TYPIZACJA to wydobywanie z ustawowego opisu przestępstwa cech istotnych, powtarzających się.

PODZIAŁ ZNAMION TYPU CZYNU ZABRONIONEGO

W każdym typie przestępstwa można wyróżnić następujące grupy znamion:

- 1) Znamiona **podmiotu**
- 2) Znamiona **strony podmiotowej**
- 3) Znamiona **przedmiotu**
- 4) Znamiona **strony przedmiotowej**

PODMIOT

Podmiot przestępstwa należy utożsamiać z podmiotem czynnym – tj. sprawcą przestępstwa, którym może być:

- **Człowiek** (osoba fizyczna)

(osoby prawne / ustawowe osoby prawne mogą ponosić odpowiedzialność quasi – karną na podstawie *ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*)

- który osiągnął odpowiedni **wiek** (art. 10 kk)
- przejawia **odpowiedni stopień rozwoju umysłowego, moralnego, społecznego** etc.
- poczytalny

PODZIAŁ PRZESTĘPSTW ZE WZGLĘDU NA PODMIOT

A) przestępstwo powszechne – sprawcą może być każdy człowiek

B) przestępstwo indywidualne – przestępstwo, w którym posiadanie przez sprawcę określonej cechy przewidzianej przez ustawę stanowi znamię typu czynu decydujące o karalności (lub surowszej, względnie łagodniejszej karalności) danego zachowania

.przestępstwo indywidualne właściwe – przestępstwo typu podstawowego, za które karalność jest uzależniona od posiadania przez sprawcę cechy przewidzianej przez ustawę

.przestępstwo indywidualne niewłaściwe – przestępstwo typu zmodyfikowanego (kwalifikowanego albo uprzywilejowanego), przy którym wyższa (niższa) karalność jest uzależniona od posiadania przez sprawcę cechy przewidzianej przez ustawę

.intarneus – osoba, która posiada kwalifikacje, aby być sprawcą przestępstwa indywidualnego

.ekstraneus – osoba, która takich kwalifikacji nie posiada

PRZEDMIOT

Przedmiotem przestępstwa jest **dobro prawne** podlegające jednocześnie ochronie przez przepisy karne.

RODZAJE PRZEDMIOTU OCHRONY:

1. ogólny przedmiot ochrony

– jest to ogół dóbr chronionych przez ustawodawstwo karne, czyli całokształt stosunków społeczno – prawno – polityczno - gospodarczych, występujących w naszym państwie;

2. rodzajowy przedmiot ochrony

– to dobro prawne chronione przez grupę przepisów karnych, z reguły zamieszczonych w jednym rozdziale kk. Tytuły rozdziałów wskazują ów rodzajowy przedmiot ochrony np. rozdział XIX „Przestępstwa przeciwko mieniu” wskazuje, że przedmiotem ochrony przepisów tego rozdziału jest mienie.

3.indywidualny przedmiot ochrony

to konkretne dobro chronione przez dany przepis, np. art. 278 kk – własność i inne prawa do rzeczy ruchomej, jej posiadanie, art. 148 kk - życie człowieka, 190 kk – wolność od strachu

PODZIAŁ PRZESTĘPSTW ZE WZGLĘDU NA PRZEDMIOT

- 1) **przestępstwo naruszenia dobra prawnego** (zlekceważenie wartości, którego dobro prawne jest nośnikiem)
- 2) **przestępstwo narażenia dobra prawnego na niebezpieczeństwo** (co najmniej możliwość wystąpienia stanu niebezpieczeństwa dla dobra prawnego):
 - a) **przestępstwo konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo** – dla realizacji znamion danego typu musi wystąpić konkretna sytuacja niebezpieczeństwa,
 - b) **przestępstwo abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo** – dla realizacji znamion danego typu wystarczy podjęcie określonego, jako znamię czynnościowe, zachowania sprawcy, które potencjalnie pociąga za sobą niebezpieczeństwo dla dobra prawnego; przestępstwa abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo są zawsze przestępstwami formalnymi

STRONA PODMIOTOWA

Strona podmiotowa przestępstwa obejmuje **stosunek psychiczny sprawcy** do popełnionego czynu zabronionego.

Do tej grupy znamion należy:

- a) umyślność
- b) nieumyślność
- c) kombinacja obu tych form (umyślno - nieumyślne)
- d) motywacja sprawcy
- e) szczególny stan emocjonalny sprawcy (np. silne wzburzenie/ współczucie)

Art. 8 k.k.

Zbrodnię można popełnić **tylko umyślnie**;
występek można popełnić **także nieumyślnie**,
jeżeli ustawa tak stanowi

Art. 9. k.k.

§ 1.

Czyn zabroniony popełniony jest **umyślnie**, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

§ 2.

Czyn zabroniony popełniony jest **nieumyślnie**, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

§ 3.

Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć.

UMYŚLNOŚĆ

art. 8 k.k.: Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

Zamiar bezpośredni

Zamiar ewentualny

ZAMIAR BEZPOŚREDNI

Dolus directus

- płaszczyzna emocjonalna:

sprawca **chce** popełnienia czynu zabronionego

- płaszczyzna intelektualna:

sprawca ma świadomość konieczności i możliwości popełnienia czynu zabronionego

ZAMIAŁ BEZPOŚREDNI:

I. Zamiar nagły

II. Zamiar przemyślany

ZAMIAR BEZPOŚREDNI:

*„Zamiar nagły jest przeżyciem, z którym zarówno nauka prawa karnego, jak i praktyka orzecznicza łączy mniejszy stopień winy. Sprawca nie ma bowiem wystarczającej dyspozycji czasowej i warunków wszechstronnego przemyślenia czynu i podejmuje taką decyzję określonego zachowania się, której - być może – w innych warunkach by nie podjął. Decyzja określonego zachowania się podjęta w sposób nagły, pod wpływem **emocji (zaskoczenia, zagrożenia)**, bez możliwości racjonalnego rozważenia okoliczności, których rozważenie mogło doprowadzić do innego zachowania się, jest bez wątpienia mniej naganna od zamiaru przemyślanego, gdy sprawca ma czas i możliwość wszechstronnego przemyślenia czynu, a jednak przestępstwo z rozmysłem przygotowuje i następnie wykonuje” (wyrok SN z dnia 27 października 1995 r., III KRN 118/95, LEX nr 24861).*

ZAMIAR EWENTUALNY

Dolus eventualis

- **płaszczyzna emocjonalna:**

sprawca, przewidując możliwość popełnienia czynu zabronionego, godzi się na to

- **płaszczyzna intelektualna:**

Sprawca ma jedynie świadomość możliwości popełnienia czynu zabronionego

ROZUMIENIE POJĘCIA „GODZI SIĘ”

- ujęcie J. Makarewicza (**wola warunkowa**)
- ujęcie W. Woltera (**obojętność woli**)

WAŻNE INFORMACJE

**Nie jest możliwe, aby sprawca
jednocześnie chciał i godził się!**

**Należy ściśle odróżniać stronę
podmiotową czynu zabronionego od
winy!**

NIEUMYŚLNOŚĆ

1) brak zamiaru

2) niezachowanie wymaganej w danych okolicznościach ostrożności

3) związek między brakiem ostrożności a realizacją znamion czynu zabronionego

4) przewidywalność lub możliwość przewidywania popełnienia czynu zabronionego

NIEUMYŚLNOŚĆ

Świadoma → nieprawidłowa prognoza

Nieświadoma → nieprawidłowa diagnoza rzeczywistości

PODZIAŁ PRZESTĘPSTW ZE WZGLĘDU NA STRONĘ PODMIOTOWĄ

przestępstwo umyślne - sprawca ma zamiar popełnienia czynu, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

przestępstwo nieumyślne - sprawca nie mając zamiaru popełnienia czynu, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

przestępstwo umyślnie-nieumyślne – sprawca popełnia umyślny czyn zabroniony, którego następstwem jest skutek, który sprawca przewidywał albo mógł przewidzieć.

przestępstwo nieumyślnie-nieumyślne - sprawca popełnia nieumyślny czyn zabroniony, którego następstwem jest skutek, który to sprawca przewidywał albo mógł przewidzieć.

Przestępstwo umyślnie-nieumyślne lub przestępstwo nieumyślnie-nieumyślne może wystąpić z uwagi na konstrukcję typu kwalifikowanego przez następstwo (kwalifikowanego przez znamiona dynamiczne) z art. 9§3 k.k. albo ze względu na wystąpienie zbiegu przepisów ustawy.

STRONA PRZEDMIOTOWA

Znamiona charakteryzujące czyn zabroniony od jego strony zewnętrznej, zazwyczaj są to:

- Zachowanie sprawczy
- (czynność sprawcza – działanie/zaniechanie)
- Przedmiot czynności wykonawczej
- Skutek
- Związek przyczynowo - skutkowy

PODZIAŁ PRZESTĘPSTW Z UWAGI NA KRYTERIUM WYSTĄPIENIA SKUTKU:

przestępstwo materialne (skutkowe) – typ czynu zabronionego do którego realizacji znamion konieczne jest zmiana w świecie zewnętrznym, oderwana czasowo i miejscowo od samego zachowania

przestępstwo formalne (bezskutkowe) – typ czynu zabronionego do którego realizacji znamion wystarczy samo zachowanie, a ewentualny skutek, które to zachowanie za sobą pociąga nie jest z punktu widzenia realizacji znamion istotny

PODZIAŁ PRZESTĘPSTW Z UWAGI NA CZYNNOŚĆ WYKONAWCZĄ:

przestępstwo z działania – sprzeczność zachowania z normą sankcjonowaną wynika z wystąpienia cechy zakazanej przez tę normę, tj. podjęcia działania w sytuacji, gdy wymagane było powstrzymanie się od niego

przestępstwo z zaniechania - sprzeczność zachowania z normą sankcjonowaną wynika z nie wystąpienia cechy nakazanej przez tę normę, tj. nie podjęcia działania w sytuacji, gdy jego podjęcie było wymagane

przestępstwo z działania lub z zaniechania – gdy realizacja znamion typu może mieć formę zarówno podjęcia zakazanego zachowania jak i nie podjęcia nakazanego zachowania

Uniwersytet
Wrocławski

Wznowyich znamion następujących typów
czynów zabronionych:

- 1) Art. 148 § 1 k.k.
- 2) Art. 149 k.k.
- 3) Art. 184 § 2 k.k.
- 4) Art. 228 § 5 k.k.
- 5) Art. 234 k.k.

Lekarz (będąc przekonany, iż używa właściwego preparatu do dezynfekcji oczu) przez pomyłkę polał oczy pacjenta środkiem chemicznym służącym do dezynfekcji narzędzi chirurgicznych i urządzeń sanitarnych. W rezultacie pozbawił pacjenta wzroku.

Pytania:

1. Wskaż jaka jest strona podmiotowa tego czynu?
2. Dokonaj kwalifikacji prawnej.